کورد و شوێنەوار.. جواد خەلیل

(دەربارەی شوێنەوارناسیی لای کورد و ئەزموونی تەها باقر)

هەموو ئەوانەی سەروکاریان لەگەڵ شوێنەوار و مێژوودا هەیە، بەتایبەتی مێژووی کۆنی جیهان و شارستانییە دێرینەکانی دۆڵی دووئاوان و نیل، ئاشنایەتیان لەگەڵ ناوی (تەها باقر)دا هەیە و دەزانن لە هەمبەر چ گەوهەرێکی درەوشاوە و بەنرخی جیهانی شوێنەواردا وەستاون.

تەها باقر (١٩١٢-١٩٨٤) بە گەورەترین و تایبەتترین شوێنەوارناس و مێژوونوس دادەنرێت لە مێژووی عێراقدا، ئاخر دەستکەوت و دۆزینەوەکانی ئەو ئەمەندە زۆرن، لە ژماردن نایەن! ئەو جگە لەوەی شوێنەوارناس و مێژونوس بوو، توانایەکی سەرسوڕهێنەریشی هەبوو لە فێربوونی زمانانی کۆن و نوێی جیهاندا، لەوانە: ئینگلیزی و فەرەنسی و ئەڵمانی و ئەکەدی و ئارامی و سۆمەری.

لە بابل گەورەببوو، لە فەڵەستین و لوبنان و ئەمریکا خوێندبووی، ئەوەندە بەباشی زمانی شارستانییەتە کۆنەکان فێرببوو، کاتێک "داستانی گلگامێش"ی لە ئەکەدییەوە کرد بە عەرەبی، زۆرێک پێیان وابوو مەحاڵی ئەنجامداوە! ئەو هەر بەمەوە نەوەستا و کنەو پشکنینی بە زۆرێک لە شوێنەوارە دێرینەکانی عێراق کرد و دەرئەنجام یاسای ئەشنونای دۆزییەوە، ئەمە بەجگە لە کردنەوەی کۆدی تابلۆ بابلییەکان و دۆزینەوەی شاری شادوبومی سۆمەری و وەرگێڕانی کتێبە دانسقەکانی مێژوو لە زمانی یەکەمەوە !

تەها باقر هیچ بابەتێکی دەربارەی مێژووی کۆن نەدەنووسی، ئەگەر بەڵگە و پاڵپشتی دروستی مێژوویی لەگەڵدا نەبووایە.
بە نموونە یەکێک لە کتێبەکانی: (پێشەکیەک دەربارەی مێژووی شارستانییەتە کۆنەکان) هێندە تەژی لە بەڵگە و زانستییانە نووسیوە، کە زۆرینەی مێژونوسان و شوێنەوارناسان، جگە لەوەی بە گرنگترین کتێبی بواری مێژووی شارستانییەتە کۆنەکانی دادەنێن، لەو بەوایەشدان هیچ کتێبەکی دیکە نیە لەو بوارەدا، گەیشتبێتە ئاستی ئەو!

شوێنەوارناسیی لایکورد

ئەو شوێنەی ئەمڕۆ ئێمەی کوردی لەسەر دەژین، پێش چەند هەزار ساڵێک

شارستانیەتی گەورەی تێدا دەرکەوتووە و پەیوەندییەکی پتەویشی بە شارستانیەتی دۆڵی دووئاوانەوە هەبووە.
پرسیار لێرەدا ئەوەیە کە بۆچی ئەمە لە چەند ڕاقە و زانیارییەکی سەرەتایی زیاتر، هیچی ئەوتۆ لەبارەی ئەو شارستانیەتانەوە نازانین؟! وەڵامی ئەمە ئەگەر چەند هۆکارێکیش بێت، بێگومان گرنگترین و یەکەمین هۆکاریان نەبوونی شوێنەوارناسێکی پسپۆڕ و زمانزانی وەک تەها باقر لە نێو کورد-دا، شوێنەوارناسەکانی ئێمە زیاتر لە مێژوونوسەوە نزیکن وەک لە شوێنەوارناس! زۆرجار کە کتێبی شوێنەوارناسانی کورد دەخوێنمەوە، وای دادەنێم مێژونوسێک نووسیبێتی، چون ئەوانیش هەروەک مێژونوس هێندەی پشت بە سەرچاوەی نووسراو دەبەستن، نیو هێندە کنە و پشکنینی ڕاستەقینە ئەنجام نادەن و ئەوەی دەیکەن زیاتر شێواندنی حەقیقەتە مێژووییەکانە. ئاخر کنە و پشکنین ئەگەر پشتئەستور نەبێ بە پاشخانێکی مەعریفی فراوان و زەخیرەیەکی گەورەی زمانیی و پاڵپشتییەکی بەهێزی دەوڵەت، هەرچەندە بە ڕووکەش دەسەزانە دیاربێ، دواجار هەر دەبێتە کارێکی سەتحی و لاواز و زیان بە ڕێڕەوی ڕاستەقینەی دۆزینەوەکانیش دەگەیەنێت.

کێشەیەکی دیکە کە بەرەکی "شوێنەوارناسیی کوردیی" گرتووە، پێدانی پۆست و بەرپرسیارێتی شوێنەوارییە بە کەسانێک کە هیچ لە بارەی ئەلفوبێی شوێنەوارەوە نازانن. زۆرینەی ئەوانەی کراونەتە بەرپرسی بەڕێوەبەرایەتییەکانی شوێنەوار، نەک هەر وەکو تەها باقر زمانانی دێرین نازانن، نەک هیچ لە کنە و پشکنین و ڕێکارەکانی نۆژەنکردنەوەی شوێنەوار نازانن، نەک جگە لە کوردی هیچ زمانێکی تر نازانن، بەڵکو زۆریان هەر ناشزانن شوێنەوار چییە و بۆچی گرنگە و ئیشی شوێنەوارناس چییە! بەڕێوەبەرایەتییەکانی شوێنەوار تەنها بە ئەوە هەن حیزبی کوردی وەک دیارییەک و پاداشتێک بیداتە کادیر و ئەندامە هیچ نەزانەکانی خۆی، تا گلەیی ئەوە نەکەن کە خەباتی شاخیان بەفیڕۆ چووە و پاداشت نەکراون. حیزب بە کادیرە ماندووەکانی خۆی دەڵێت: (خەباتت کردووە ئازیزم؟ پێشمەرگە بووی بەو شاخ و داخەوە؟ دەی پیرۆزت بێ پلە نوێیەکەت، ئەوە کرای به بەرپرسی شوێنەوار).

ئەمە ئاوها حکومڕانیی دەکەین، ئا بەم شێوەیە لە هونەری ئیدارەدان گەیشتووین. ئەوە بۆیە ڕۆژ بە ڕۆژ وێرانتر دەبین، ڕۆژ لە دوای ڕۆژ زیاتر لە شارستانیەت دادەبڕێین. ئەمە بەم عەقڵییەتە ئیدارەدانەوە، بەم ئەزموونە شکستخواردووەوە، نەک تەنها ئێستا و

دواڕۆژی نەتەوەیەک ناشرین و وێران دەکەین، بەڵکو ڕابردوویشی دەسڕینەوە و یەک بە یەکی شوێنەوارەکان لە سەر دەستی کادیر و ئەندامە خۆبەشتزانەکانی حیزب، دەکەین بە کەلاوە!

جواد خەلیل